

EKOLOGIZAM KAO IDEOLOŠKA POŠTAPALICA¹

ECOLOGISM AS THE IDEOLOGICAL CRUTCH WORD²

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige **Vrijeme sve(politike): iluzije savremenog ekologizma** Jusufa Ćiga, Sarajevo, BZK "Preporod", 2012.*

Summary

*The text contains a review of the book **The Age of Omni Policy: the Illusion of Modern Ecologism** by Jusuf Ćiga, BZK "Preporod", Sarajevo, 2012.*

Jusuf Ćiga je jedan od najplodonosnijih autora iz oblasti sociologije u Bosni i Hercegovini i svojim najnovijim rukopisom "Vrijeme sve(politike) iluzije savremenog ekologizma" zaokružuje trilogiju bavljenja našim savremenim dobom stavljajući i u naslove i u sadržaj bitnu odrednicu – vrijeme – koju savremeni čovjek ali i čovječanstvo u cjelini zanemaruje. Na tragu prethodnih knjiga – "Zemljoradnici vremena" (prvi put ova knjiga je izašla u izdanju Bosanskog kulturnog centra Sarajevo, 1998. i drugi put u izdanju „Svjetlostkomerca“ Sarajevo, 2006.) i druge "Vrijeme 'različnih dvonožaca': paradigma Bosne koju su izdali" (Institut za istraživanje zločina, Sarajevo, 2007) – autor, profesor sarajevskog Univerziteta, Jusuf Ćiga obavlja svojevrsnu anatomiju stanja savremenog svijeta,

¹ Tekst je prikaz knjige *Vrijeme (sve)politike: iluzije savremenog ekologizma* Jusufa Ćiga, BZK "Preporod", Sarajevo, 2012.

² The text contains a review of the book *The Age of Omni Policy: the Illusion of Modern Ecologism* by Jusuf Ćiga, BZK "Preporod", Sarajevo, 2012.

svijeta koji se tiri u propast i tu propast podstiče i priziva. Naravno, to je svijet savremenog čovjeka koji je uspostavio koncept “neograničenog razvoja” naslonjenog na centralnu poziciju *antroposa* i njegovog “gospodarenja nad prirodom”. Taj antropocentrizam čovjeka “osvajaća” prenosi se u sve sfere – od *osvajanja* novih kontinenata, pa do *osvajanja* svemira. Teorija napretka i rasta bez granica i jeste još uvijek poželjna jer nudi iluziju raskida sa “mračnom prošlošću”, a označava i “kraj historije”, one barbarske i necivilizirane. Umjesto predmoderne izvjesnosti, nudi se moderna neizvjesnost, san, nada, vjera u beskrajnost naučnih otkrivanja poboljšanog kvaliteta tiviljenja. Pretvaranje čitave prirode u “materiju u kretanju” (J. Rifkin) ili skladište sirovina za direktnu posljedicu je imalo radikalno izdvajanje subjektiviteta iz svijeta, kao i snižavanje vrijednosti sfere Boga, prirode i intersubjektivnog svijeta, kako to naglašava Ljubinko Pušić. Priroda (okoliš, tivotna sredina čovjeka i drugih bića i svjetova) u vremenu, koje opisuje i analizira Jusuf Tiga, od kraja XX i početka XXI stoljeća, sve više se tretira na mehanicistički način, kao potencijalno materijalno bogatstvo koje je moguće mjeriti i kvantificirati, još preciznije, materijalno kvantificirano bogatstvo koje se pojavljuje kao manji ili veći strateški značaj najmoćnijih zemalja svijeta. Autor vrlo dobro markira upravo ove probleme i, kao i u prethodnim knjigama, u ovoj se ne zadržava i ne zadovoljava snimanjem stanja nego praktičnoj kritici podvrgava i metode rješavanja krize.

Koristeći se svojevrsnom metodom seciranja postojeće stvarnosti, on u prvom dijelu knjige markira savremene probleme koji se označavaju kao “ekološki” (uništavanje šuma koje su od suštinske važnosti za ravnotežu tivotna na Zemlji i sa stanovišta proizvodnje kisika, ali i pročišćavanja i kompaktnosti zemljišta, odnosa prema vodi za piće, uništavanju obradivog zemljišta, ograničenosti energetskih resursa, evidentnih klimatskih promjena i dr.), ali koji svojim neprocjenjivim značajem nemaju alternative opstanka ne samo ljudskog nego i uopće tivotna na Zemlji. U procjepu lažne dileme “biti” ili “imati” pojavljuju se i brojne tegobe i uznemirenja savremenog čovjeka jer je riječ o generičkom odroćavanju čovjeka koji je samo dio miliona formi tivotna, a koji se odvojio u iluzionističku zasebnost koja sa savremenom virtualizacijom svijeta antropocentričku viziju prenosi u SF-serije i filmove u kojima su i svemirci koje “susrećemo” ružne kreature, krvoloci i agresori. Čovjek je lijep, human, pametan i herojski pobjednik.

Analiza koju daje autor predstavlja veliku vrijednost, jer je na jednom mjestu poredano i na činjenicama argumentirano sve što je najznačajnije za opstanak ljudske vrste koja je, prema konstataciji autora, prva generacija (i jedina u poznatoj historiji) koja svjesno i sa predumišljajem radi protiv sebe i budućnosti svojih potomaka. Takav stav autora, koji on konzistentno iznosi i u svojim ranijim knjigama, objavljenim člancima i javnom nastupima, njega objektivno svrstava na poziciju tzv. dubinskog ekološkog promišljanja, koje se ne zadržava na opisima postojećeg stanja, nego traži promjenu paradigme življenja ljudske vrste i izlazak iz iluzionističkog stanja u kojem se problemi rješavaju metodima koji su proizveli probleme. Zbog toga je neminovno bilo i poglavlje koje tretira sveprisutnost politike (kao načina i sistema vladanja ljudima i okolišem), ali i globalizacije, te svojevrzne iluzionističke predstave ekologizma kao ideološke odrednice proistekle iz vladajućeg političkog ambijenta. U ovom smislu jasno razgraničenje terminološkog značenja *ekologizma* neminovno i sam ekologizam, za kojeg mnogi teoretičari u svijetu kažu da se nalazi u krošnjama stabla koje se suši, a njegovi akteri ne žele istraživati suštinske razloge njegovog sušenja; takva vrsta “aktivnosti” sa svim pomodarstvima koje sobom nosi biva podvrgnuta temeljitoj kritici u poglavlju kojeg autor Jusuf Ćiga imenuje kao “(Sve)politika i ekologizam”. U ovom dijelu posebno značajnim se čini analiza gubitka svetosti života i njegovog suočavanja na uzgajanje, genetsko modificiranje, pri čemu se posebno proizvodnja genetski modificirane hrane i analiza javnih i prikriivenih ciljeva velikih kompanija koje “imaju svoje prste” u globalnim događajima u svijetu, kao što su i ratovi u Iraku ili Afganistanu, ali napadnost koja teži da se patentira ono što dugo postoji i što je bilo besplatno dostupno svim ljudima kao tradicionalno znanje, sve to otvara ne samo etička pitanja nego i pitanje budućnosti čovječanstva. Autor pri tome ima jasan stav da je novovjekovno “izbacivanje Boga” iz povijesne zbilje značajno doprinijelo “neredu”, “metežu” na Zemlji, ali i promjeni Božijih stvorenja, pri čemu čovjek sebi uzima sve češće i ulogu “stvaraoca”. Nema sumnje da je tome doprinijela i savremena nauka koja je pod firmom borbe protiv isključivosti nametala isključive paradigme kao nepromjenjive aksiome izvan čega je svako drugo promišljanje svijeta, uzroka, posljedica, tretirano kao “zaostalo” i “nemoderno”. U cijeloj ovoj trilogiji autora Jusufa Ćige mogu se prepoznati markeri “stanja vremena” (vrijeme kao djelatni princip u naslovima svih njegovih knjiga i čovjekov nehajni i neodgovorni odnos spram tog principa, a ne

samo pukog protoka vremenskih jedinica) u kojem se ispoljava destruktivnost ljudske prirode u osvajanjima, prisvajanjima, uništavanju drugog i drugačijeg pri čemu su holokaust, ponovljeni genocid nad narodima (najčešće je to u srcu “najmodernijeg od modernih”, Evrope) pridruženi nikada prekinutom ekocidu, kulturocidu i drugim uništavajućim grozotama. Te grozote su često uvijene u iluzionističku oblandu “oslobađanja”, “pravovjernosti”, “civiliziranja”, ali i “širenja demokratije”, kakvim se opisuju savremeni intervencionistički uticaji praćeni upotrebom najnovijih oružja i demonstracijom vojne sile.

U završnom poglavlju pod inspirativnim nazivom “Ima li razloga za nadu?” Țiga u maniru vrhunskih humanističkih mislilaca, zajedno sa vodećim sociolozima vremena (Giddens, Beck, Gelner), čiji je i sam sudionik, traga za mogućim izvorima nade u vremenu kada se čini da je tehniciranje svijeta i potpuna pobjeda destruktivnog koncepta toliko izvjesna. Neki od teoretičara u svijetu u grozničavom pokušaju da pronađu novi izvor nade i cjelinu ove krize, koja prijete da uništi život u svakom pogledu, upravo u katastrofičnim obrisima krize vide i potencijalnu šansu koja će objediniti mogućnosti koje svijet ima na raspolaganju, a posebno ljudsku pamet koja bi trebala dozvati potrebe utvrđivanja jasnih balansa i konačnosti resursa koji stoje na raspolaganju te traganju za obnovljivim izvorima. Naravno da je u svijetu materijalnih resursa neophodno vratiti prognani duhovni sadržaj, ali i vratiti etički kodeks dobrote, a posebno u oblast nauke koja se od sluganstva kapitalu i interesu mora vratiti svojim ishodišnim korijenima. Iz *homocentričke krletke* čovjek mora pobjeći sa jasnom sviješću da se stanje može promijeniti samo ako se ljudi (kao pojedinci) i kao grupacije (plemena, narodi, ujedinjene nacije) mijenjaju. Svetost života, ističe Jusuf Țiga, u kosmičkom kontekstu ne pripada samo čovjeku nego cjelini svijeta pri čemu afirmira taj holistički pristup o kojem govori sve veći broj teoretičara čije je stavove koristio i dalje ih produbljavao u ovoj svojoj nadahutoj studiji. Oni pripadaju cijelom svijetu, od instruktivnih i nadahnutih stavova rimskog pape, preko budističkih mislilaca, islamskih teoretičara, vrhunskih evropskih i američkih filozofa, pa do inspirativnog citiranja svetih knjiga Božije objave.

Kao što i sam autor ističe u svojim zaključcima, knjiga bi trebala podstaći na razmišljanje, a u nadopuni ovog ključnog stava

samo da kađemo da je autor svojim posebnim stilom, rećenicama koje podsjećaju na pjesničke metafore, intrigantnim i inspirativnim naslovima i mećunælovima, te aktuelnim slikama pojedinih pojava, koje kao da su sišle sa najnovijih vijesti svjetskih agencija, otvorio brojna pitanja. Nije se libio da iznese svoj stav, pa je ovo jasno modelirana kritiĉka studija koja je primjerena problematici koju obraćuje; pitanja koja su u njoj predmet analize ne smiju nas ostaviti ravnodušnim, jer je ravnodušnost, i nedovoljno svjesno prihvatanje ĉinjenica kojima obiluje ova knjiga, dovela do stanja svijesti da o “ekološkim” pitanjima brinu “ekolozi” (ili *ekoloĝisti* kako ih na osnovu politiziranog ekologizma naziva autor) i za to zaduđena ministarstva, a svi konzumiramo zagaćen vazduh, zatrovanu vodu, genetski modificiranu hranu, posljedice globalnog zatopljanja, uništavanja ozonskog omotaĉa. I svi doprinosimo neĉinjenjem, ravnodušnošću ili “ekologizirajućim”, uspavljujućim stavom – “ima” o tome ko da brine i “ima” ko da vodi raćuna.

Ovom knjigom Jusuf Ŧiga daje veliki doprinos razvoju nauĉnih disciplina kao što su humana ekologija, socijalna ekologa te kulturna ekologija, koje su u svijetu, pa i bh. okruđenju (Hrvatska i Srbija) veoma razvijene. To je i priznanje za izdavaĉa BZK “Preporod”, ĉije izdavaštvo pomađe i izdavanje ovakve struĉne literature, potrebne akademskoj javnosti i novim generacijama.